

Е 3 (4/2/2)

ГАЛИЧИНА

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ НАУКОВИЙ І КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЙ
КРАЄЗНАВЧИЙ ЧАСОПИС

12/13
2006/2007

ГАЛИЧИНА

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ НАУКОВИЙ
І КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЙ КРАЄЗНАВЧИЙ ЧАСОПИС

12–13'2006–2007

м.Івано-Франківськ

На дослідженій площі виявлено декілька стовпових ям, які, очевидно, мали відношення до конструкцій дерев'яних будівель. Дослідження північно-західної та східної ділянок території урочища показало відсутність культурного шару. Тут під шаром дерну та гумусу (товщиною 10–15 см) залягає материкова лесова основа. Серед знахідок переважає матеріал пізнього середньовіччя. Він представлений уламками керамічного та скляного посуду, орнаментованими кахлями та залізними виробами. Давньоруський матеріал репрезентований лише кількома фрагментами характерної кераміки.

У 2006 р. проведено невеликі охоронні розвідкові археологічні дослідження в Надвірнянському районі (Б. Томенчук, М. Кугутяк). Зокрема, на території Надвірнянського міського замку виявлено сліди східних оборонних стін. Більш ранні (XV ст.) були дерев'яні. Вони стояли на невисокій кам'яній підоснові (шириною 0,35–0,60 м). Пізньосередньовічні (XVI–XVII ст.) були цегляними. Вони стояли на потужних кам'яних фундаментах, складених з окремих великих кам'яних блоків. Ширина фундаментів 1 м і висота – 1,3 м. Цегляна оборонна стіна в південній частині доходила до оборонної кам'яної (2 поверх цегляний) вежі, залишки якої збереглися достатньо добре. Охоронні розкопки на території Надвірнянського замку показали як перспективність його дослідження, так і реставрації та музеєфікації.

Другим об'єктом розвідкових досліджень у Надвірнянському районі стало городище в с. Назавизів (ур. Монастир) (керівник М. Кугутяк). Городище мисового типу розміщене на високому лівому березі р. Бистриця Надвірнянська. Майданчик (розміром 30x45 м) обмежений з півночі валом (висотою до 2 м і шириною до 8 м). Їх дослідження показали наявність двох будівельних (хронологічних) горизонтів. Найдавніший являв собою сильно згорілі дерев'яні зрубні стіни шириною 3,5 м, які виявлені в основі валу, насипаного в пізніший час із жовтої ущільненої глини. На валу простежено сліди згорілих оборонних стін, очевидно, стовпової конструкції та кам'яну доріжку. По периметру майданчик городища було оточено дерев'яною стіною, згорілі залишки якої вдалось простежити в тр. 2. Сам майданчик городища дуже пошкоджений окопами Першої світової війни. У розвідкових шурфах не виявлено культурного шару. Знайдено лише один фрагмент посудини X–XI ст. З напільного боку городища має ще одну лінію оборони у вигляді сильно заплившого ескарпу. За своїм характером городище майже ідентичне сусідньому городищу в м. Надвірна. Мабуть, його основною функцією була військова оборона Транскарпатського шляху, який проходив уздовж р. Бистриця. Колись городище, можливо, було святилищем і монастирем. Усе це потребує продовження його досліджень.

The results of archaeological excavations of Roman Mstyslavovych's place complexes and Latin archbishop near St. Panteleymon's church (St Stanislav) in the village of Shevchenkove as well as monastery complex in the hollow of Procaliyiv Garden are given in the report. The results of protective archaeological investigation on the territory of Nadvirna town castle and in the site of ancient settlement of Nazavyziv are analysed.

Key words: palace complexes, monastery, castel.

УДК 94(477) "XIX"
ББК 63.3(4 Укр) 51

Ігор РАЙКІВСЬКИЙ

ІДЕЯ УКРАЇНСЬКОЇ СОБОРНОСТІ В ДІЯЛЬНОСТІ "РУСЬКОЇ ТРІЙЦІ" ТА ЇЇ ПОСЛІДОВНИКІВ У ГАЛИЧИНІ В 1830–1840-х рр.*

У статті розповідається про ідею української соборності в діяльності "Руської трійці" та її послідовників у Галичині в 1830–1840-х рр. Особливу увагу звернуто на відображення соборницьких настроїв, усвідомлення єдності південно-західної Галичини з Наддніпрянською Україною ("Малоросією") під владою Російської імперії, а також особисті зв'язки галичан з наддніпрянськими діячами, насамперед через листування.

Ключові слова: ідея, етнічна єдність, Галичина, русини.

Усе ж зібрані матеріали для часопису І. Головацький задумав з допомогою брата Якова видати в окремії збірці. За замислом це мала бути антологія творів галицьких та наддніпрянсько-українських письменників. Крім зразків народної творчості – українських дум, сюди планувалося включити твори нової української літератури з Наддніпрянщини: І. Котляревського ("Піснь Куракіну"), П. Гулака-Артемівського ("Твардовський", "Пан та Собака" та ін.), Л. Боровиковського ("Ледащо", "Вивідка", "Волох" тощо), А. Метлинського ("Пісня на від'їзді Срезневському"), С. Писаревського ("За Немань іду", "Де ти бродиш, моя доле"), О. Шпигоцького (уривок з перекладу "Полтави" О. Пушкіна) і, можливо, Ієремії Галки – М. Костомарова. Наскільки відомо, сподівався упорядник І. Головацький отримати для друку через І. Срезневського поезії Т. Шевченка, а також готував для збірки короткі життєписи українських авторів. Однак книжка не вийшла в задуманому обсязі, що міг потягти за собою значні кошти, на які видавці не наважилися¹. І, дійсно, передплата на літературно-публіцистичний альманах, що отримав назву "Вінок русинам на обжинки", йшла досить мляво. Вдалось зібрати на його першу частину лише близько 140 передплатників, більшість видатків покрити М. Верещинський, а кошти на друк другої частини альманаху дав сербський православний патріарх². Задумував І. Головацький видати й третю частину "Вінка", а його брат Яків ще в 1845 р. готував до друку "Южнорусский сборник", але обидва вони не втілили своїх намірів у життя³.

Альманах "Вінок русинам на обжинки" у двох частинах вийшов друком у Відні в 1846–1847 рр.⁴. До нього ввійшли оригінальні художні твори, фольклорні записи, тексти історичних пам'яток, статті, а також деякі матеріали із забороненої "Русалки Дністрової". У статті "Пам'ять Маркіяну-Руслану Шашкевичу", опублікованій у першій частині альманаху, Я. Головацький високо оцінив життя і творчість лідера "Трійці", писав про важку долю "народу галицько-руського", що не міг "розвинути свою красу й силу в народній словесності!" "...Зірничкою розсвіту нашого, – стверджував він, – був недавно померлий наш Шашкевич"⁵. На підтвердження цієї думки було надруковано 25 поезій М. Шашкевича ("Дума побратимові" ("Отак, Николаю, вкраїнські вірлята..."), "Бандурист", "Олена (Казка)" та ін.). Вступна стаття Я. Головацького до вміщених в альманасі сербських народних пісень порівнювала "Малорусь і Сербію" як "дві сестриці слов'янські"⁶. Хоч обсяг першої частини "Вінка"

* Закінчення. Початок статті див.: Галичина. – 2004. – №10. – С.43–61; 2005. – №11. – С.53–73

був невеликий, “все ж його поява була чимсь незвичайним, – писав К.Студинський. – Чиста народня мова в поезіях Маркіяна та перекладах сербських пісень Як. Головацького різко відбивала від сих, ніби то літературних продуктів, на яких друк руський цензор доси дозволяв”⁷. У передмові до альманаху (“Приговор читателям”) говорилося про духовну єдність Галичини з Україною, один народ проживав на території “вод Сяна, Вислы й Буга аж’ по Дон и Донець, а з поза Бескида, Днѣстра й Чорноморя ... по Припечь и Десну...”. Водночас із соборницьких позицій і з вірою у майбутнє рідного народу було сказано: “Сей народ живе в цѣлости народнѣй, и николи не заумре, а его доля – то водземная парость всемірной судьбы предвѣчной Словенщины”⁸.

У другій частині “Вінка” поряд із літературними творами галичан (А.Могильницького, А.Лужецького, Л.Данкевича, К.Скоморовського, І.Вагилевича, М.Устияновича, братів Якова та Івана Головацьких та ін.) містилися наукові статті відомого наддніпрянського історика М.Маркевича “Спис державцѣвъ Малороссіи”, Я.Головацького “Велика Хорватія”, опублікована в погодінському журналі “Москвитянин”, тощо⁹. Стаття М.Маркевича відстоювала єдність етнічних українських земель, починаючи з княжих часів, Малоросією було названо територію, де проживали “малоросіяни”, за висловом автора, народ, що має “одни обычаи, одни повѣрья, однакову одежу, одинъ и тотъ самый бытъ” і, що найважливіше, “одно и тожь саме нарѣчіе”. Мовну й культурну єдність між землями Галичини – колишніх князівських уділів Галицького, Белзького, Теремовельського, Звенигородського та ін. – і всієї Малоросії М.Маркевич засвідчив особисто (“все тоє однакове, чому я самъ очевидячній свѣдокъ”)¹⁰. Щоправда, правопис другої частини “Вінка” був більше наближений до церковнослов’янщини, що бачимо вже з назви альманаху, як пояснював Я.Головацький у передмові, “не доконче нужно въ правописанію держати ся выговора простонародного”. На його думку, необхідно дотримуватися загальних правил старослов’янського правопису, “коренословія” за народною приказкою: “Нового не запроводжай, Старовины держи съ...”¹¹.

Отже, братам Івану та Якову Головацьким, що хотіли зробити свою збірку всеукраїнською, реалізувати задум не вдалося через усе ще тяжкі цензурні умови і брак коштів. Попри це “Вінок” утверджував у свідомості читачів соборницькі настрої, етнічну єдність Галичини й Наддніпрянщини.

У цілому, можливість опертися на австрійський уряд, що зробив на початку 1840-х рр. перші свідомі дії щодо підтримки українського національного руху, відкривала перед галицькими діячами райдужні перспективи. Можна було “зміцнити своє становище в Галичині, гідно протистояти тут полякам і поступово нарощувати зусилля на шляху національного розвитку, – стверджує сучасний львівський дослідник О.Сухий. – З іншого боку, процеси національної самоідентифікації постійно диктували їм вихід за межі тісного галицького світу й утвердження етнічно-духовної єдності з руським простором на сході. ...У творенні власної концепції національного розвитку галицькі українці пішли шляхом поєднання цих двох мотивів”¹². Однак у тогочасних галицьких діячів не було уявлення національної окремішності Малоросії (України) від власне Росії у дусі програми Кирило-Мефодіївського товариства. Про це, зокрема, свідчить вірш-панегірик І.Головацького, написаний у честь російського царя Миколи II, який наприкінці 1845 р. побував у Відні. Вірш не був надрукований у другій частині “Вінка” через заборону австрійської цензури. Після публікації вірша

в революційному 1848 р. І.Головацький писав своєму братові Якову, що “ся гѣсьнь есть разомъ мой рѣшительный отвѣтъ противъ важничаніямъ Ляхфвъ и прочихъ мятежниковъ”¹³.

Поглиблення взаємин між галицькими й наддніпрянськими діячами сприяло активізації національно-культурного відродження, спонукало до боротьби за кращі умови для національного розвитку в краї. Й.Левицький і Я.Головацький у середині 1840-х рр. наважилися виступити проти переслідування австрійською цензурою друкованого українського слова. Автор граматики української мови, письменник і публіцист, перемишльський священик Йосиф Левицький піддав критиці діяльність львівського цензора руських книжок В.Левицького. У статті про долю галицько-руської мови, надрукованій анонімно у березні–квітні 1843 р. на сторінках варшавського часопису “Jutrzenka” (“Денниця”), він вважав “головним винником літературного застою Галицької Руси” митрополита М.Левицького¹⁴. Статтю з деякими змінами було перекладено німецькою мовою, однак резонанс від її публікації постраждав, за словами К.Студинського, через “самохвальбу”, перебільшення свого значення у розвитку літературного руху в Галичині та несправедливо критичні оцінки діяльності І.Могильницького, Й.Лозинського та ін.¹⁵.

Першим публічним виступом на захист національно-політичних і соціальних прав галицьких русинів під владою Габсбурзької імперії прийнято вважати статтю Я.Головацького “Zustande der Russinen in Galizien” (“Становище русинів у Галичині”). Вона була надрукована німецькою мовою під псевдонімом Гаврило Русин у лейпцизькому журналі “Щорічник із слов’янської літератури, мистецтва і науки” у червні 1846 р. (№9–10). У статті Я.Головацький прямо заявив про важке підневільне становище галицьких русинів, що “під ласкавим пануванням Австрії живуть без літератури, без часопису, без національної освіти, без шкіл, як варвари”. “Серед усіх слов’янських народів, – стверджував автор, – руський або малоруський народ занепав найбільше. Найчисельніший після великорусів, він, однак, не міг у відповідній пропорції розвинути свій дух у літературі”¹⁶.

Я.Головацький виразно обстоював соборність етнічних українських земель під владою Австрії та Росії. Він стверджував, що “русини, котрих називають також малоросами або південноросами, частково живуть під російським володінням, ... частково під Австрією”, у цілому, “народ, роз’єднаний у державному відношенні”, налічував майже 13,3 млн., на 3 млн. більше від поляків і втричі – від чехів тощо. Автор звернув увагу на здобутки у творчості наддніпрянських письменників – І.Котляревського, Г.Квітки-Основ’яненка, П.Гулака-Артемівського, Є.Гребінки, М.Костомарова, А.Метлинського, Т.Шевченка та ін. Однак “це майже все, – писав він, – ... тяжко малоруській літературі піднятися до рівня великоруської”. Особливо важким було становище австрійських русинів, що за кількістю населення займали третє місце серед слов’ян під владою імперії Габсбургів (3 млн. чол.). Якщо “великі і малі слов’янські народи Австрії збудилися до нового життя” у перші десятиліття XIX ст., то русини, за словами Я.Головацького, “не можуть похвалитися чимось таким, що могло би бути ознакою їх літературного життя”¹⁷.

З’ясовуючи “першоджерело такого духовного конання”, причини слабкості національного руху в Галичині й шукаючи можливості змінити ситуацію, Я.Головацький зазначав: “Передусім бракує руському народові здібних керівників і провідирів, центру і органічного зв’язку окремих частин, а освіченим русинам – необхідної моральної сили, знання справи, любові до батьківщини і самопо-

жертвування. Народ розчленований, пригноблений і ледве животіє без самосвідомості, а його вожді ... спокійно присипляють його даліше в цьому сні. А зверху, нарешті, дивляться на цей гнилий застій цілком спокійно і відхиляють ... кожний рух, який міг би розбудити сплячих. Друга головна біда – в численному розпорошенні русинів у політичному, соціальному й церковному відношенні. Дещо менша частина народу знаходиться під австрійським пануванням, але навіть і ці неповні 3 млн. політично поділені. Майже 2,5 млн. належать до Галичини, а 0,5 млн. до угорської корони. Нарешті, галицькі русини у релігійному відношенні діляться на уніатів і неуніатів (на Буковині близько 150 тис.)¹⁸.

Я.Головацький піддав критиці нестерпні цензурні умови, феодально-кріпосницький абсолютистський режим в Австрійській монархії, обстоював необхідність поліпшення становища народних мас: скасування панщини, запровадження шкільного навчання і вільний розвиток літератури народною мовою тощо. Водночас він став першим відвертим прихильником ідеї політичного українського австро-фільства, яке в тій чи іншій формі проіснувало аж до розпаду імперії в 1918 р. Офіційному Відню пропонувалося взяти під протекцію національний розвиток галицьких русинів-українців взамін за їхню лояльність і невіддатливість на революційну польську пропаганду¹⁹. Праця Я.Головацького “Становище русинів у Галичині”, стверджував К.Студинський, була написана “дуже живо і цікаво”, давала уявлення про “руську справу з широкого становища духової єдності Галичини з Україною”²⁰. Попри заборону, стаття набула розголосу в Австрійській монархії і в самій Галичині, традиційно вважається першим програмним документом українського національного руху в краї. Стаття Гаврила Русина “мене, – писав Іван Головацький своєму братові Якову, – істинно зелектризувала в самій глибині душі і серця. ...Його розправа пречудная, прекрасная, дуже ся слов’янам подобала...”²¹.

Унаслідок активізації національно-культурного життя власті підтримали думку про видання часопису руською мовою, що мало спрямувати орієнтацію галичан під протекторатом офіційного Відня у бік “австрійської слов’янщини” й забезпечити єдність держави. За декілька місяців до революційних подій 1848 р. в Австрії Ставропігійський інститут упритул наблизився до реалізації своєї мети – видання щотижневика “Галицька пчола”, у якому можна побачити прототип майбутньої “Зорі галицької”²². Редактором нового часопису, що задумувався як суто просвітницьке та аполітичне видання, погодився стати Д.Зубрицький. До ініціативної групи, створеної у січні 1848 р., увійшли відомі діячі Ставропігії Степан Керичинський, Йоахим Хоминський, Теодор Леонтович та інші. 16 березня 1848 р. власті видали дозвіл Ставропігійському інституту на друк “Галицької пчоли”. Однак у розпалі видавничих приготувань почалися революційні події, що спонукали до вирішення нових завдань, заснування політичного часопису²³.

Таким чином, у 1830–40-і рр. галицька інтелігенція зробила поступ у процесі осмислення національної ідентичності, що розгорнувся з кінця XVIII ст. серед слов’янських народів під впливом ідей Просвітництва й романтизму. Невелике коло місцевої інтелігенції виявляло дедалі більший інтерес до народознавчих праць у галузях фольклористики та етнографії, мовознавства, історії, розвитку на народно-розмовній основі нової української літератури в Росії. Зацікавленість Великою Україною з боку галичан пояснювалася насамперед бажанням поглибити історичну свідомість, більш детально вивчити живу народну мову та ареал її поширення.

Проникнення наукової і літературної продукції з Наддніпрянщини (творів І.Котляревського, М.Максимовича, Г.Квітки-Основ’яненка, О.Бодяньського та ін.), хоч і значно обмежене в силу цензурних перешкод, будило національні почуття, викликало захоплення багатством фольклорної спадщини, красою народного слова, славним історичним минулим. З одного боку, дослідження народної мови, пісень, звичаїв та обрядів, історії галицьких русинів, а з іншого, – знайомство з мовою, народно-пісенною творчістю, історичними й літературними працями наддніпрянських “малоросів” підводило до думки про етнічну й історико-культурну єдність Галичини та Наддніпрянщини.

Рубіжною подією у національному розвитку стала діяльність “Руської трійці”, що з романтичних поривів відкрито висунула в Галичині ідею соборності, єдності етнічних українських земель під владою Австрії та Росії. Виданий “Трійцею” фольклорно-літературний альманах “Русалка Дністровая” увів народну мову місцевих русинів у літературу й виразно засвідчив, що між їхньою мовою і мовою “малоросів” у складі Російської імперії немає суттєвих відмінностей, отже, галичани й наддніпрянці – це один і той самий народ. Усвідомлення цієї єдності базувалося не на “високій” національній культурі, що є основою для власне національної свідомості (зі стандартизованою мовою, філософією, літературою тощо), а на свідомості етнічній. Австрійські власті вчасно усвідомили потенційну небезпеку для імперської держави публікації альманаху, що й стало причиною його заборони й розправи над “Трійцею”. Цензурні утиски щодо літератури народною мовою в 1830–40-і рр. сповільнювали процес національного відродження, формування української національної свідомості.

Однак усе це не стало на перешкоді взаєминам між галицькими й наддніпрянськими діячами, насамперед через листування, що були започатковані упорядниками збірки. Найбільш тісні контакти з галичанами підтримували М.Максимович, О.Бодяньський, П.Лукашевич, І.Срезневський (з них тільки два останні побували в Галичині), що в листах заохочували молодь до народознавчої діяльності, написання праць живою народною мовою. Водночас впадає у вічі, що середовище галицької інтелігенції, яка виявляла посиленний інтерес до національно-культурного життя на Великій Україні й шукала зв’язків із наддніпрянськими діячами, було досить невеликим. Так, серед галичан більш-менш регулярно листувалися з вузьким колом учених і літераторів із Наддніпрянщини лише кілька осіб, передусім Я.Головацький, І.Вагилевич, Д.Зубрицький. Листування мало інформаційно-науковий характер і охоплювало питання обміну книжками, відомостями про наукове й літературне життя тощо. Зрозуміло, особисті взаємини галичан і наддніпрянців були стимулюючим чинником у процесі усвідомлення єдності народу, розділеного російсько-австрійським державним кордоном, утвердження ідеї соборності України.

Усвідомленню єдності етнічних українських земель по обидва боки російсько-австрійського кордону сприяли також наукові контакти з російськими вченими, які заохочували галицьких русинів до вивчення різних сторін життя народу, видання літератури рідною мовою у контексті їх приналежності до всеруського простору. При цьому не настільки важливим питанням було співвідношення “Малої” і “Великої” Русі, основне полягало в усвідомленні зв’язку Галичини з іншим руським світом. Галичани шукали у контактах із наддніпрянцями відповіді на питання національного самовизначення, очікували допомоги від української інтелігенції Наддніпрянщини, що досягла значних успіхів у розвитку народознавства й літератури на народній

основі. Галицькі діячі усвідомлювали серйозне відставання русинів від національних рухів інших слов'янських народів, у тому числі від українського на Наддніпрянщині, що спричинило стереотип меншовартості, створений самими галичанами. З песимізмом про розвиток національного руху в Галичині говорилося у листах до наддніпрянських адресатів І.Вагилевича, братів Якова та Івана Головацьких.

Однак наддніпрянська інтелігенція в особі освічених представників козацької старшини здебільшого не мала чітких відповідей на питання власної ідентичності, цілеспрямованої програми національного розвитку, була доволі сильно втягнута в загальноросійський політичний простір. М.Максимович, приміром, виступав за російську літературну мову для наддніпрянців і лише для галичан вважав доцільною літературу народною українською мовою. У свідомості наддніпрянських діячів був брак не тільки розуміння поняття “Малої Русі” та її місця у всеруському просторі, але й інтересу до самої Галичини як невід’ємної частини етнічних українських земель, що не мала великого значення у розв’язанні проблем національного розвитку. Галицькі русини через брак інформації й досвіду відповідних контактів із Наддніпрянщиною і Росією (листування у більшості випадків було спорадичним) не могли чітко зрозуміти та окреслити ні саму “Малу Русь”, ні власне місце в ній і значною мірою були розчаровані у можливостях продуктивної співпраці з наддніпрянцями²⁴.

Хотілося б насамкінець зупинитися на дилемі концептуального характеру про вплив на прийняття галицькими русинами української національної ідентичності, з одного боку, об’єктивної, закладеної у минулому, історичної необхідності, а з іншого, – збігу політичних та інших обставин. Нагромадження фактологічного матеріалу для розв’язання цієї дилеми має, на перший погляд, парадоксальний результат, бо так і не вдається знайти переконливу й вичерпну аргументацію на підтвердження кожного з цих підходів²⁵. Аналіз наддніпрянсько-галицьких зв’язків у першій половині ХІХ ст. підводить до думки, що спрямування національного розвитку русинів у Галичині в бік Наддніпрянщини спричинили не тільки зовнішні чинники (приклад польського й чеського національних рухів, ігнорування поляками національної самобутності місцевих русинів і прагнення останніх протидіяти цьому, опершись на здобутки руського світу, розташованого на схід від австрійського кордону, тощо), а й ірраціональний фактор, який важко пояснити з логічних міркувань. Мова йде про своєрідний національний міф, ідеал, неіснуючий як територіально-географічна й тим більше як державно-політична реальність. Серед діячів першої хвилі національно-культурного відродження у Галичині набув поширення стереотип національної єдності, усвідомлений як засіб ідентифікації себе з чимось ідеальним, що наділялося позитивними якостями й було підґрунтям для української соборності.

¹ Студинський К. Причинки до історії культурного життя Галицької Русі в літах 1833–47 // Відбитка з XI і XII т. Збірника фільологічної секції НТШ. – Львів, 1909. – С.ХСІІІ, ХСІV; Пільгук І. Літературне відродження на Західній Україні (30–50-ті роки ХІХ ст.) // Письменники Західної України 30–50-х років ХІХ ст. – К., 1965. – С.21, 22.

² Студинський К. Причинки до історії культурного життя Галицької Русі в літах 1833–47. – С.ХСV, ХСІХ.

³ Там само. – С.ХСІХ.

⁴ В’їнок русинам на обжинки. Уплв’ї Иван Б.О.Головацкій. Часть первая, к польз’ї и вспоможенію галицких селян через поведень вторфчну пфдупал’їх. – Відень, 1846. – 215 с.; В’їнок русинамъ на обжинки. Упл’їль Иванъ Б.О.Головацкій. Часть вторая. – Відень, 1847. – 399 с.

⁵ Головацький І. Пам’ять Маркіяну-Руслану Шашкевичу // Шашкевич М., Вагилевич І., Головацький Я. Твори. – К., 1982. – С.264.

⁶ Головацький Я. Народні сербські пісні // Там само. – С.271.

⁷ Студинський К. Причинки до історії культурного життя Галицької Русі в літах 1833–47. – С.ХСVІ.

⁸ Приговор читателям // В’їнок русинам на обжинки. Часть первая. – С.8, 9.

⁹ Студинський К. Причинки до історії культурного життя Галицької Русі в літах 1833–47. – С.ХСVІ, ХСVІІ.

¹⁰ Спись державцвъ Малоросіи // В’їнокъ русинамъ на обжинки. Часть вторая. – С.90.

¹¹ Предисловіе // Там само. – С.VІІ, ХІ.

¹² Сухий О. Від русофільства до москвофільства. Російський чинник у громадській думці та суспільно-політичному житті галицьких українців у ХІХ столітті. – Львів, 2003. – С.47, 48.

¹³ Студинський К. Причинки до історії культурного життя Галицької Русі в літах 1833–47. – С.ХСVІІ.

¹⁴ Там само. – С.LXXXVІІІ.

¹⁵ Там само. – С.LXXXVІІІ, LXXXІХ.

¹⁶ “Русалка Дністрова”. Документи і матеріали / Відп. ред. Ф.І.Стеблій. – К., 1989. – С.247, 248.

¹⁷ Там само.

¹⁸ Там само. – С.248, 249.

¹⁹ Шалата М. Трактат Я.Головацького “Становище русинів у Галичині” // Шашкевичіана. Нова серія. Збірник наукових праць. – Львів–Броди–Вінніпег, 1996. – Вип.1–2. – С.253.

²⁰ Студинський К. Причинки до історії культурного життя Галицької Русі в літах 1833–47. – С.ХСІІ.

²¹ “Русалка Дністрова”. Документи і матеріали. – С.260.

²² Орлевич І. Ставропігійський інститут у Львові (кінець ХVІІІ – 60-ті рр. ХІХ ст.). – Львів, 2000. – С.103, 104.

²³ Там само. – С.107.

²⁴ Сухий О. Від русофільства до москвофільства. – С.42, 43, 50.

²⁵ Мудрий М. Формування новочасної національно-політичної культури українського суспільства Галичини (проблема зовнішніх моделей) // Вісник Львівського університету. Серія історична. – Львів, 2003. – Вип.38. – С.136, 137.

The article presents an idea of the Ukrainian lands integrity (“sobornist”) in the “Ruska Trijtsa” activities and their followers in Galicia in 1830–1840s. A special attention is given to the equity altitude description, comprehension of Galicia under the Austria’s subjugation and Naddnipyrianshchyna (“Malorossia”) under the Russian Empire through the personal contacts and correspondence of the Galicians with the Naddnipyriansky activists in particular.

Key words: idea, ethnic equity, Galicia, Rusyns.